

Wykorzystanie w hodowli pełnej krwi angielskiej ogierów zwycięzców nagrody Derby w latach 1954-2003

Jerzy Michałowicz

Gonitwa Derby jest najważniejszą próbą selekcyjną dla klaczy i ogierów 3-letnich w każdym kraju prowadzącym hodowlę koni pełnej angielskiej lub czystej krwi arabskiej. Początki tej nagrody datowane są na rok 1780, kiedy to rozegrano w Anglii wyścig na dystansie 1 mili, przedłużonym kilka lat później do 1,5 mili. Obecnie gonitwa ta rozgrywana jest na dystansie 2400 metrów.

W Polsce Derby po raz pierwszy rozegrano w 1896 roku, a zwyciężył w nich ogier Wrogard, którego właścicielem był Jan Reszke. Na torze służewieckim, który otwarty został 3 czerwca 1939 roku, pierwsze Derby rozegrano 16 lipca 1939 roku, a zwyciężył ogier Colt (Bafur – Con Amore), hodowli L. Bagniewskiego i H. Broszkiewicza, bijąc o szyję ogiera Neron III.

Zwycięzcy nagrody Derby w latach 1954-2003 zostali przedstawieni w tabeli 1. Z zestawienia tego wynika, że w ostatnich 50 latach zanotowano znacznie lepsze wyniki, a szczególnie od 1993 roku 7 derbistów uzyskało czasy w granicach 2'30" i lepsze. Świadczy to o pewnym postępie w hodowli koni pełnej krwi angielskiej, mimo że brak jest porównania z czołową koni z Europy Zachodniej, z uwagi na nieuczestniczenie co roku naszych koni w prestiżowych gonitwach europejskich. Trzeba jednak nadmienić, że w 1984 roku zwycięzca naszych Derby ogier Neman zwyciężył w Derby w Wiedniu, bijąc rekord toru w czasie 2'28,5".

W tabeli 2 zestawiono ogiery krajowe i importowane, które pozostawiły więcej niż jednego syna zwycięzcę gonitwy Derby. Trzeba podkreślić, że wykorzystanie ogierów importowanych i czołowych krajowych w hodowli było znaczne i zauważalne. Na przykład ogier Aquino stanowił w Stadninie Koni Kozienice 13 lat, w SK Iwno – 6 lat, a w sumie uzyskano po nim 274 źrebięta; ogier Turysta przez 6 lat krył w SK Golejewko i 7 lat w SK Moszna, pozostawiając 169 źrebiąt; po ogierze Mehari uzyskano 119, a po og. De Corte – 136 źrebiąt.

Każdy hodowca, analizując te wyniki, zada sobie pytanie: Dlaczego występują tak duże różnice w wykorzystaniu ogierów? W okresie powojennym od 1953 do 1990 roku w próbach dzielności brały udział wyłącznie ogiery i klacze hodowli państwowej. W trzydziestolecie powojennym ogiery importowane kryły w stadninach państwowych po kilka lat, co umożliwiała hodowcom prowadzenie doboru indywidualnego ogierów do wybranych klaczy.

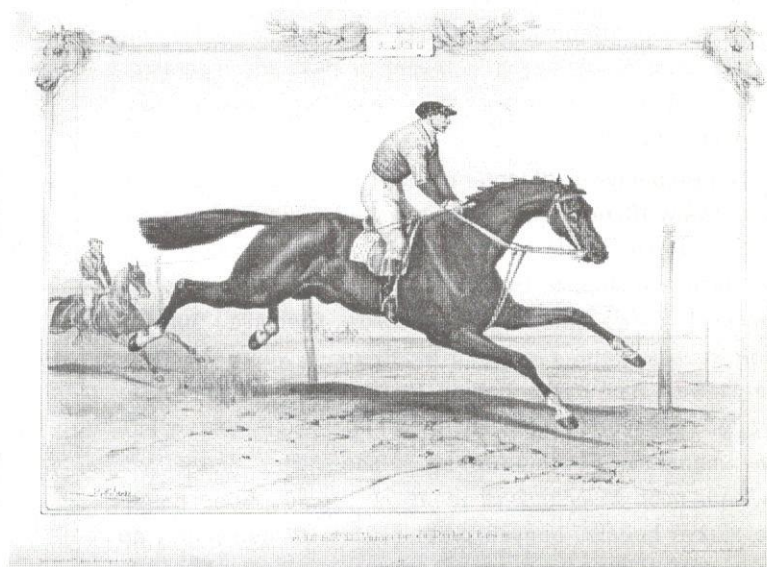
W następnych latach ogier stanowił w jednej stadninie przez dwa lata, po czym przekazywany był do następnej. Kierownicy stadnin, mimo posiadanej wiedzy, nie mogli w pełni prowadzić doboru na podstawie rodowodów, cech osobniczych i kariery wyścigowej. Stosowanie rotacji ogierów prowadziło do przypadkowych kojarzeń i utrudniało wyhodowanie wybitnej klaczy czy ogiera, który mógłby współzawodniczyć na torach europejskich.

Po roku 1990 rozwinął się import materiału hodowlanego z Europy Zachodniej, w tym znaczny, jak na nasze warunki, ogierów prywatnych. Środki przeznaczone przez resort rolnictwa od 1945 roku pozwalały na import 1 ogiera co 2 i więcej lat, i to nie najlepszej jakości, ze średnią karierą wyścigową. Trzeba zaznaczyć, że kariera hodowlana tych ogierów importowanych, po których uzyskano od 2 do 4 derbistów, jest zasługą specjalistów, którzy za limitowane kwoty je zakupili, mając dużo szczęścia i wyczucia hodowlanego. Równocześnie roczniaki trafiały do właściwych trenerów i jeźdźców.

Pod względem ilości wygranych gonitw o nagrodę Derby zdecydowanie prowadzi SK Golejewko (18 razy), następne są SK Widzów (7), Kozienice (5), Moszna (4), Iwno (3), Stubno (3) i Rzeczna (2 razy). SK Jaroszkówka, Krasne, Chojnów zwyciężyły po 1 razie.

Stadnina Koni Golejewko, której konie odniosły zdecydowanie najwięcej zwycięstw, była tą jednostką hodowlaną, w której po II wojnie światowej zgromadzono najlepsze klacze pochodzenia włoskiego. Również przybyłe do Polski konie rewindykowane z Niemiec, dzięki inicjatywie dr. H. Harlanda, zostały skierowane do Golejewka, w którym istniały bardzo dobre pastwiska i stajnie, gdyż tam w okresie międzywojennym była umiejscowiona jedna z największych w kraju stadnin. Na podstawie zapisków i rozmów z byłymi hodowcami udało się ustalić, że kierownictwo tej stadniny miał objąć dr Harland. On właśnie, będąc członkiem komisji rewindykacyjnej Zarządu Stadnin Polskich, zgromadził tam najlepszy materiał żeński w celu prowadzenia w przyszłości konstruktywnych prac hodowlanych. Jednak jego kariera zawodowa potoczyła się inaczej.

Zgromadzony materiał hodowlany został w pełni wykorzystany do osiągnięcia najlepszych wyników przez dr M.

V. Adam: „Amato”, zwycięzca derby w Epsom, litografia kolorowana, 1840

Tabela 1
Zwycięzcy nagrody Derby od 1953 do 2003 roku

Rok	Zwycięzca	Ojciec – Matka	Czas	Hodowca	Trener	Jeździec
1954	Le Corte	San II – Dossa Dossi	2'31"	Golejewko	L. Chatizow	W. Biesiadziński
1955	Sombrero	Łeb w Łeb – Samosiera II	2'44"	Widzów	J. Paszkiewicz	M. Lipowicz
1956	Laryks	Łeb w Łeb – Liryka	2'33"	Widzów	L. Chatizow	W. Stasiak
1957	Peary	Sickingen – Pola Ice	2'30"	lwno	M. Molenda	J. Jednaszewski
1958	Cedric	Aquino – Cedra	2'32"	Kozienice	A. Falewicz	A. Goździk
1959	Mister Tory	Aquino – Miss Vitory	2'34"	Widzów	J. Paszkiewicz	W. Biesiadziński
1960	Hipiasz	Aquino – Hiroszima	2'35,5"	lwno	Z. Lipowicz	M. Lipowicz
1961	Solali	Skarb – Solina	2'35,5"	Kozienice	M. Stawski	W. Biesiadziński
1962	Humbug	De Corte – Hulda	2'36"	Golejewko	S. Molenda	S. Wojtas
1963	Hubert	De Corte – Hulda	2'33"	Golejewko	S. Molenda	M. Żuber
1964	Demona	Masiss – Dziwożona II	2'32"	Moszna	S. Michalczyk	M. Melnicki
1965	Epikur	Turysta – Epifora	2'32"	Golejewko	M. Molenda	J. Jednaszewski
1966	Atarax	Negresco – Atrakcja	2'31"	Golejewko	L. Chatizow	B. Ziemiański
1967	Trabant	Negresco – Tartaria	2'33"	Golejewko	L. Chatizow	V. Hutulec
1968	Erotyk	Turysta – Eroika	2'33,5"	Golejewko	S. Molenda	V. Hutulec
1969	Kadyks	Taurów – Kwadryga	2'38"	Golejewko	S. Molenda	J. Jednaszewski
1970	Taormina	Negresco – Tarnogóra	2'32"	Golejewko	S. Molenda	J. Jednaszewski
1971	Daglezja	Negresco – Dracena	2'38,5"	Golejewko	A. Walicki	V. Hutulec
1972	Dipol	Antiquarian – Dubrowna	2'39"	Widzów	J. Paliński	S. Dzięcina
1973	Dargin	Mehari – Dorada	2'32"	Golejewko	S. Molenda	J. Jednaszewski
1974	Czerkies	Erotyk – Czeremcha	2'30"	Kozienice	M. Janikowski	J. Filipowski
1975	Sekwoja	Tuny – Sarabanda	2'37"	lwno	S. Głowacki	M. Melnicki
1976	Iranda	Deer Leap – Intrada	2'33"	Moszna	S. Dzięcina	J. Filipowski
1977	Konstelacja	Mehari – Kasjopea	2'34"	Golejewko	A. Walicki	B. Mazurek
1978	Kosmogonia	Mehari – Kasjopea	2'38"	Golejewko	A. Walicki	A. Tylicki
1979	Skunks	Doryant – Sekunda	2'31"	Kozienice	S. Dzięcina	M. Melnicki
1980	Sinaja	Saragan – Serbia	2'40"	Widzów	J. Paliński	B. Mazurek
1981	Demon Club	Club House – Demona	2'35"	Moszna	S. Dzięcina	M. Melnicki
1982	Otmar	Erotyk – Omara	2'38"	Rzeczna	J. Paliński	A. Rejek
1983	Chryston	Parysów – Christina	2'32"	Kozienice	M. Janikowski	A. Rejek
1984	Neman	Dakota – Narew	2'33"	Golejewko	S. Molenda	M. Melnicki
1985	Korab	Kayon – Konstelacja	2'31"	Golejewko	A. Walicki	M. Melnicki
1986	Bachus	Dixieland – Boema	2'31"	Golejewko	S. Molenda	J. Gęborys
1987	Solozzo	Dixieland – Sonora	2'29,5"	Widzów	J. Paliński	J. Gęborys
1988	Diablik	Dakota – Da Grazia	2'34,5"	Chojnów	L. Bujdens	S. Karkosa
1989	Krezus	Pyjama Hunt – Kresyda	2'28"	Golejewko	M. Stawski	T. Dul
1990	Aksum	Pyjama Hunt – Addis Abeba	2'33"	Golejewko	A. Walicki	J. Kozłowski
1991	Kliwja	Pyjama Hunt – Knieja	2'31"	Krasne	A. Walicki	J. Kozłowski
1992	Mokosz	Unoaprile – Mabell	2'31"	Rzeczna	P. Czarnecki	W. Szymczuk
1993	Durand	Juror – Dunkierka	2'29"	Stubno	D. Kałuba	M. Pilich
1994	Limak	Dixieland – Limeria	2'30"	Stubno	D. Kałuba	B. Mazurek
1995	Numerous	Who Knows – Normandia	2'30"	Moszna	G. Wróblewski	P. Słobodzian
1996	Wonderful	Most Welcome – Walach Wasi	2'29,5"	DreiW Stud	A. Walicki	M. Pilich
1997	Mustafa	Winds of Light – Muscari	2'37,8"	Stubno	D. Kałuba	T. Dul
1998	Arctic (Fr)	Arctic Tem – Fiasco Argentó	2'38"	P. Chedeville	D. Kałuba	T. Dul
1999	C. Club (GB)	Suave Dancer – Cut No Ice	2'29,4"	CF Van Strau	S. Walotek	R. Panczew
2000	Dżamajka	Juror – Komańcza	2'30,2"	Widzów	B. Strójwąg	T. Dul
2001	Kombinacja	Jape – Komańcza	2'30,3"	Jaroszówka	B. Mazurek	E. Zachariew
2002	Dancer Life	Professional – Dyktatorka	2'28"	M. Pokrywka	A. Walicki	J. Kozłowski
2003	Joung Islander	Trom Island – Joung Girl	2'32,6"	PKJ S.A.	M. Melnicki	J. Ochocki

Świdzińską i inż. M. Świdzińskiego. W prowadzonej przez siebie pracy hodowlanej kierowali się indywidualnym dobo-rem osobników do rozplodu na podstawie rodowodów, cech osobniczych, kariery wyścigowej, mając dużą intuicję hodow-łaną. Trzeba tu wyjaśnić, że istniały takie ustalenia, iż rocz-niaki kierowane na tor były przydzielane do stajni Golejewko,

Chojno, Żołędzica, którymi kierowali z pewnością uzdolnieni trenerzy – L. Chatizow, S. Molenda, M. Stawski, A. Walicki, a dosiadali koni jedni z najlepszych dżokejów – V. Hutulec, J. Jednaszewski, A. Tylicki, M. Melnicki, którzy święcili także sukcesy na torach Europy Zachodniej. W określonych warun-kach środowiskowych, ekonomicznych i przy zróżnicowanym

Tabela 2
Ogierzy importowane i krajowe, które pozostawiły więcej niż jednego syna zwycięzcę gonitwy Derby

Nazwa ogiera importowanego	Nazwa syna	Rok wygrania Derby	Nazwa ogiera hodowli krajowej	Nazwa syna	Rok wygrania Derby
Aquino	Cedric	1958	Łeb w Łeb	Laryks	1956
	Mister Tory	1959		Peary	1957
	Hipiasz	1960		Humbug	1962
Turysta	Epikur	1965	De Corte	Hubert	1963
	Erotyk	1968	Erotyk	Czerkies	1974
Negresco	Atarax	1966	Dixieland	Otmar	1982
	Trabant	1967		Bachus	1986
	Taormina	1970		Solozzo	1987
	Daglezja	1971		Limak	1994
Mehari	Dargin	1973	Juror	Durand	1993
	Konstelacja	1977		Dżamajka	2000
	Kosmogonia	1978			
Dakota	Neman	1984			
	Diablik	1988			
Pyjama Hunt	Krezus	1989			
	Aksum	1990			
	Kliwja	1991			

materiale hodowlany osiągnięte przez SK Widzów, Kozienice i Moszna wyniki to z pewnością zasługa dyrektorów J. Jaworskiego, W. Byszewskiego i J. Kocha, a także trenerów S. Dzieciny, J. Palińskiego i jeźdźców tych stajni. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w 2002 roku gonitwę Derby wygrał ogier Dancer Lif, wyhodowany w prywatnej stadninie M. Pokrywki, mieszczącej się koło Wrocławia. Szkoda, że mimo takich sukcesów ogier ten nie jest reproduktorem w kraju, gdyż został sprzedany do Anglii, gdzie biega steeple.

Jeżeli chodzi o ilości wygranych nagród Derby przez trenerów, to największą liczbę odnotował S. Molenda (9 razy),

dalej A. Walicki (8). L. Chatizow (4), J. Paliński (4), D. Kałuba (4), S. Dziecina (3), M. Stawski (2), J. Paszkiewicz (2), M. Janikowski (2 razy). Po jednym razie wygrali: Z. Lipowicz, A. Falewicz, L. Bujdens, S. Głowacki, P. Czarnecki, S. Walotek, B. Strójwąs, G. Wróblewski, B. Mazurek, M. Mełnicki i M. Molenda.

Omówienie wyników ostatnich 50 lat gonitw o nagrodę Derby jest jednym z elementów umożliwiających dokonanie analizy naszej hodowli koni pełnej krwi angielskiej, treningu koni i innych czynników z nimi związanych. Obecnie klacze zgromadzone w Stadninach Golejewko, Kozienice, Krasne, Rzeczna, Iwno stanowią zasoby skarbu państwa. Wydaje się, że w tej sytuacji zasadne jest wprowadzenie indywidualnego doboru ogiera do każdej klaczy, kierując się karierą wyścigową, cechami osobniczymi i rodowodem. Należy wykorzystać najlepsze ogierzy krajowe, a nawet ogierzy z Europy Zachodniej.

Natomiast hodowcy prywatni oczekują pomocy w prowadzeniu ich stadnin poprzez opracowanie programu indywidualnego stanowienia posiadanych przez nich klaczy ogierami krajowymi lub z Europy Zachodniej. Zatrudniony przez Polski Klub Wyścigów Konnych specja-

lista genetyk mógłby opracować taki wariantowy program z propozycjami kojarzeń, a hodowcy, w miarę możliwości finansowych, mogliby go wykorzystać, co z pewnością przyczyniłoby się do poprawy jakości hodowli koni pełnej krwi w Polsce. Podobnie wydaje się zasadne opracowanie i przedstawienie hodowcom, właścicielom oraz trenerom programu startów naszych koni na torach zagranicznych. Takie opracowanie pozwoliłoby ustalić kierunki dalszych działań w zakresie rozwoju hodowli i wyścigów w Polsce.

Przegląd tematyki badań sesji hodowli koni EAAP w Rzymie

Dorota Lewczuk

IGiHZ PAN w Jastrzębcu

W dniach od 30 sierpnia do 3 września 2003 r. w Rzymie odbyła się organizowana corocznie konferencja Europejskiej Federacji Zootechnicznej (EAAP). Doniesienia z zakresu hodowli koni prezentowane były na następujących sesjach: dobrostan i zachowanie się koni, fizjologia wysiłku koni, żywienie, hodowla koni we Włoszech oraz wolne komunikaty. Na

łamach „Przeglądu Hodowlanego” chcemy zaprezentować tematykę tylko kilku sesji, która może zainteresować naszych czytelników.

Dobrostan i zachowanie się koni

W doniesieniu H1.1 przedstawiono przegląd badań mających związek z szeroko pojętym dobrem koni. Szczególnie ciekawie zabrzmiało stwierdzenie początkowe Ewy Sondegaard, że tak naprawdę nie ma badań dotyczących dobrostanu koni, że wszystkie przedstawione badania określają oddziaływanie na zwierzęta wielu czynników, ale nie obejmują całości zagadnienia. Podkreślano znaczenie tej wiedzy, szczególnie w obecnych czasach, kiedy konie utrzymywane są w wielu wypadkach przez ludzi nie mających wiedzy o ich fizycznych i behawioralnych potrzebach. Dobrostan koni w warunkach stajennych i ich użytkowanie wymaga dużej wiedzy o efektach tych działań. Przedstawiono doniesienia i ustalenia grupy roboczej 37 Kongresu Międzynarodowego Towarzystwa